

Deelsessie: toekomstbeeld 2120, Doorvertaling Zuidelijke IJsselvallei en Wageningen

Klimaattop 6 december 2024

VALLEI & VELUWE
Klimaatbestendig

Regionaal delen. Lokaal doen!

TOEKOMSTBEELD ZUIDELIJKE IJSSSELVALLEI 2120

PERSPECTIEF DEKZANDLANDSCHAP

Kwel komt tot zijn recht in natte natuur waarin veen groeit en massa's CO₂ wordt opgeslagen. In de landbouw zijn natte teelten gangbaar geworden. De sector is stabiel; de lokale afzetmarkt is goed ontwikkeld.

PERSPECTIEF HOGE FLANKEN

'bergopwaarts' vanaf de bestaande kernen vind je hier meerlaagse, compacte woonvormen in het landschap. Zonder privéruimte: de buitenruimte is bestemd voor klimaatmaatregelen en natuur.

PERSPECTIEF STUWWAL

De stuwwal is een belangrijk infiltratieland-schap met vitale bossen en flexibele drinkwaterstrategie als instrument van sturing op het watersysteem.

Visioen hoge flanken 2120. Meerlaags, compact wonen in het landschap, zonder privéruimte, op de hoge flanken van de stuwwal, aansluitend op bestaande woonkernen. De buitenruimte is bestemd voor klimaatmaatregelen en natuur.

PERSPECTIEF PEELDOORNEN KANAAL

Bij Loenen wordt een knip gemaakt in het kanaal, daarmee is de barrièrewerking voor natuur beslecht. Ten zuiden hiervan staat het kanaal in verbinding met het bekensysteem en is het flexibel in te zetten voor de waterhuishouding: zowel bij tekorten en/of overschotten. Boven Loenen staat de natuurfunctie voorop.

Visioen landgoederzone 2120. Doorwaard fietspad doorbreekt het landschapsmozaïek van de landgoederzone. Er is ruimte voor (over)natuur, waardoor de Veluwe weer ontast en een nieuw verdienmodel ontstaat.

PERSPECTIEF LANDGOEDERENZONE

De landgoederzone wordt doorontwikkeld als aantrekkelijk mozaïek van nat bos, droger bos, bouwland en grasland. Recreatie en natuur zijn de belangrijkste economische dragers. Noordzuid loopt een nieuw fietspad.

NATUURCORRIDOR VELUWE/ IJSSSEL

Een grootschalige natuurverbinding tussen Veluwe en IJssel maakt uitwisseling mogelijk tussen de hoofdsyste-men van de hogere zandgronden en het riviergebied, wat bijdraagt aan de veerkracht van beide.

PERSPECTIEF BEKENSYSTEEM

Meanderende beken vormen waterbuffers en dragers van ecologische en recreatieve verbindingen tussen de Veluwe en de IJssel.

ENKEERDGRONDEN

Dit zijn de toplocaties voor de landbouw zoals we die kennen uit de vorige eeuw. Wel is er bij de bedrijfsvoering veel meer aandacht voor de bodemkwaliteit. De landbouw is kleinschalig en er wordt veel gebruik gemaakt van strokenteelt.

UITERWAARDEN EN IJSSSEL

De IJssel kan met zijn veel bredere en ondiepere bedding hoogwaterpieken met gemak afvoeren. De uiterwaarden langs de IJssel vormen een doorgaand, samenhangend landschap met ecologie als belangrijke functie en medegebruik van landbouw. Daarnaast is er ruimte voor recreatie en locatiespecifiek, adaptief, exentriek, wild wonen.

Regio Stedendriehoek Zuidelijke IJsselvallei 2120

**Regio
Stedendriehoek**

Apeldoorn ▪ Deventer ▪ Zutphen

Een landschap om naar te verlangen

TOEKOMSTBEELD ZUIDELIJKE IJSELVALLEI 2120

PERSPECTIEF DEKZANDLANDSCHAP
Kiezel komt tot zijn recht in natte natuur waarin veen groeit en massa's CO₂ wordt opgeslagen. In de landbouw zijn natte teelten gangbaar geworden. De sector is stabiel, de lokale afzetmarkt is goed ontwikkeld.

PERSPECTIEF HOGE FLANKEN
'Bergopwaarts' vanaf de bestaande kernen vind je hier meerlaagse, compacte woonvormen in het landschap. Zonder privéruimte: de buitenruimte is bestemd voor klimaatmaatregelen en natuur.

PERSPECTIEF STUWWAL
De stuwwal is een belangrijk infiltratielandschap met solitaire bossen en flexibele drinkwaterstrategie als instrument van sturing op het watersysteem.

NATUURCORRIDOR VELUWE/ IJSEL
Een grootschalige natuurverbinding tussen Veluwe en IJssel maakt uitwisseling mogelijk tussen de hoofdsystemen van de hogere zandgronden en het riviergebied, wat bijdraagt aan de veerkracht van beide.

PERSPECTIEF BEKENSYSTEEM
Maximaliserende bebouwen waterbuffers en dragers van ecologische en recreatieve verbindingen tussen de Veluwe en de IJssel.

ENKEERGRONDEN
Dit zijn de toplocaties voor de landbouw zoals we die kennen uit de vorige eeuw. Wel is er bij de bedrijfsvoering veel meer aandacht voor de bodemkwaliteit. De landbouw is klimaatvriendelijk en er wordt veel gebruik gemaakt van strokenteelt.

UITERWAARDEN EN IJSEL
De IJssel kan met zijn veel bredere en ondiepere bedding hoogwaterpieken met gemak afvoeren. De uiterwaarden langs de IJssel vormen een doorgaand, samenhangend landschap met ecologie als belangrijke functie en medegebruik van landbouw. Daarnaast is er ruimte voor recreatie en locatie-specifiek, adaptief, exentriek, wild wonen.

PERSPECTIEF APELDOORNS KANAAL
Bij Loenen wordt een knip gemaakt in het kanaal, daarmee is de buurtreverkering voor natuur beslecht. Ten zuiden hiervan staat het kanaal in verbinding met het bekensysteem en is het flexibel in te zetten voor de waterhuishouding: zowel bij tekorten en/of overschotten. Boven Loenen staat de natuurfunctie voorop.

PERSPECTIEF LANGGOEDERENZONE
De langgoederenzone wordt doorontwikkeld als aantrekkelijk maatschap van nat bos, drager bos, bouwland en grasland. Recreatie en natuur zijn de belangrijkste economische dragers. Noordzijde koopt een nieuw festivalpad.

Opdrachtgever:

Regio Stedendriehoek Programma Vitaal landelijk gebied

Mede mogelijk gemaakt door:

Programma Slimme Groene Verstedelijking

Waterschap Vallei en Veluwe

Provincie Gelderland

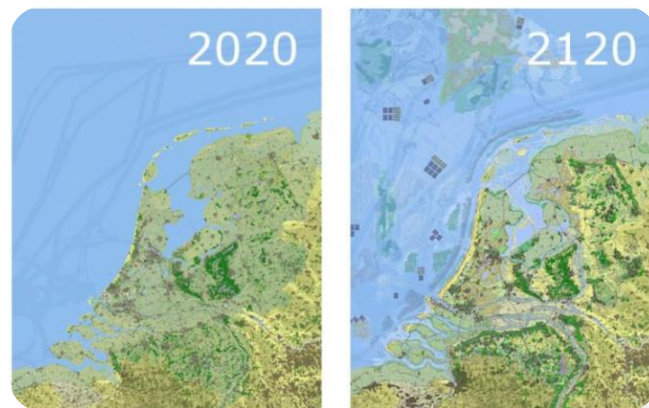
Gemeente Brummen

Begeleiding en uitwerking door:

WUR en HNS

Betrokken partijen:

Deltares, min I&W, Apeldoorn, Voorst, Zutphen, Gebiedscoöperatie, TBO's.

GIDSKAART VOOR EEN TOEKOMTBESTENDIG BODEM & WATERSYSTEEM

Ruimtelijk beeld van de watertransitie in Vallei & Veluwe

Systeempopgaven

De bodem als basis

Versterken en stabiliseren van water en bodem als basis van onze leefomgeving

Bodemontwikkeling voor openruimte, leefomgeving en buurtschap

Doelstreeft bodem voor op peil houden grondwaterstand

Dynamische waterhuishouding

Inhoud dynamisch en variabel over de tijd

Permanente balans tussen toename van water en afname van water door verdamping, infiltratie en afvoer

Hogere waterhuishouding op waterlopen en in de bodem voor landbouw, natuur en recreatie

Goede waterkwaliteit en groen-blauwe doordringing

Beveiligen van waterkwaliteit en groen-blauwe doordringing

Zorg voor voldoende water in de bodem voor landbouw, natuur en recreatie

Terminale bodem bodem voor landbouw, natuur en recreatie

Klimaatmitigatie en structurele versterking

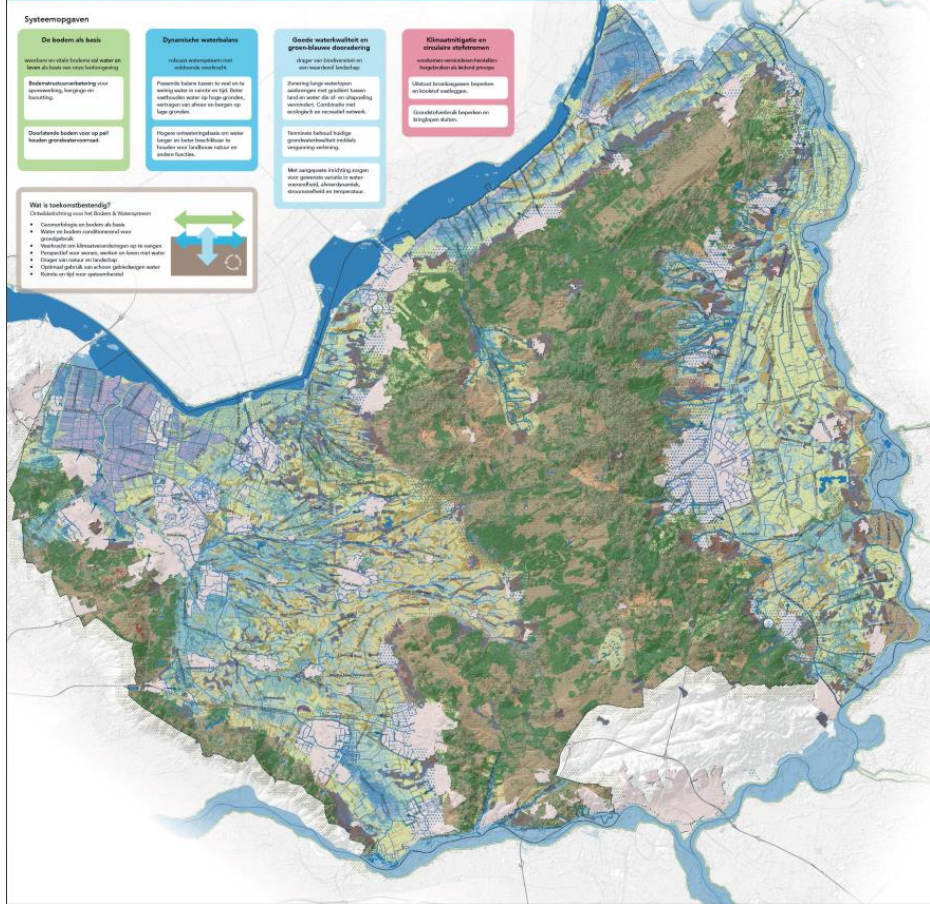
Versterken van structurele versterking

Uitvoeren van structurele versterking

Gebruikmaken van bestaande en nieuwe structuren

Wat is toekomstbestendig?

- Creëerbaarheid voor het Druk- & Watersysteem
- Domeinbegrip en bodem als basis
- Water en bodem ontwikkelen voor toekomst
- Hoofddoel van klimaatmitigatie op te wegen
- Hoofddoel van klimaatmitigatie op te wegen
- Hoofddoel van klimaatmitigatie op te wegen
- Hoofddoel van klimaatmitigatie op te wegen
- Hoofddoel van klimaatmitigatie op te wegen

Deelgebieden Vallei & Veluwe

De regio is in drie gebieden onderverdeeld in gebieden met verschillende kenmerken en behoeften. Dit document beschrijft de kenmerken en behoeften van de gebieden en de maatregelen die nodig zijn om de water- en bodemsituatie te verbeteren.

Stuwwallen en droogdalen
In deze gebieden zijn stuwwallen en droogdalen aanwezig. Deze gebieden zijn belangrijk voor de waterhuishouding en de bodemkwaliteit.

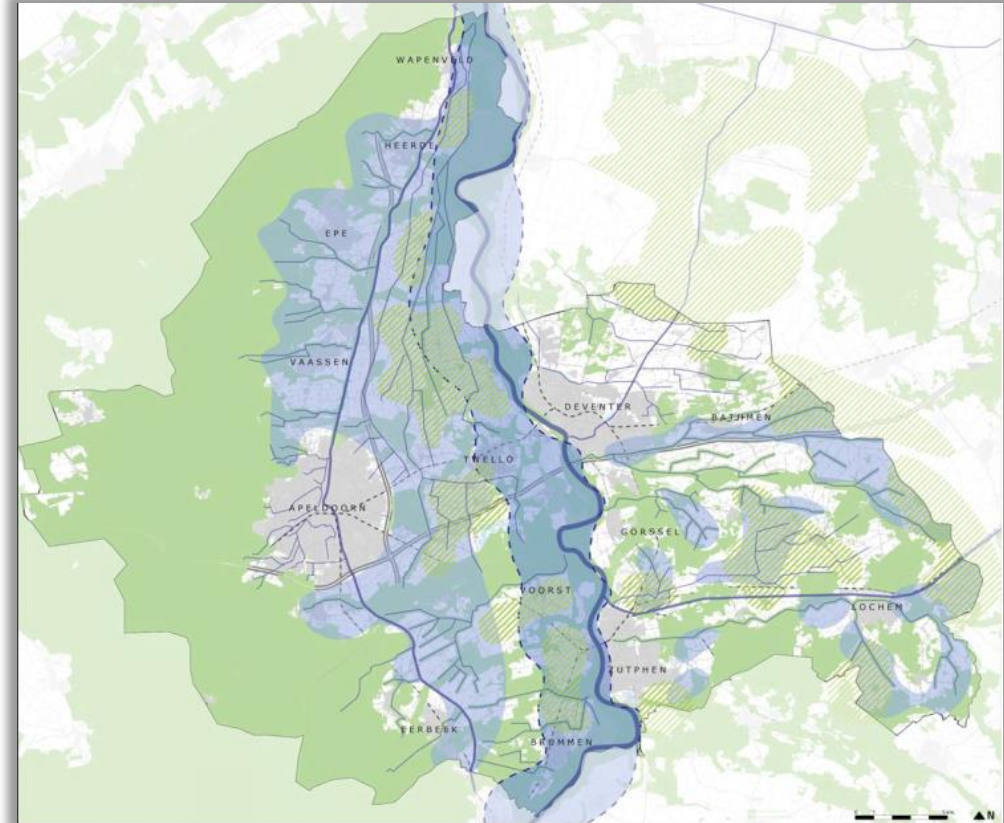
Flanken en ruggen
In deze gebieden zijn flanken en ruggen aanwezig. Deze gebieden zijn belangrijk voor de waterhuishouding en de bodemkwaliteit.

Beekdalen en ingesloten laagtes
In deze gebieden zijn beekdalen en ingesloten laagtes aanwezig. Deze gebieden zijn belangrijk voor de waterhuishouding en de bodemkwaliteit.

Polders, veengebieden en buitendijkse gebieden
In deze gebieden zijn polders, veengebieden en buitendijkse gebieden aanwezig. Deze gebieden zijn belangrijk voor de waterhuishouding en de bodemkwaliteit.

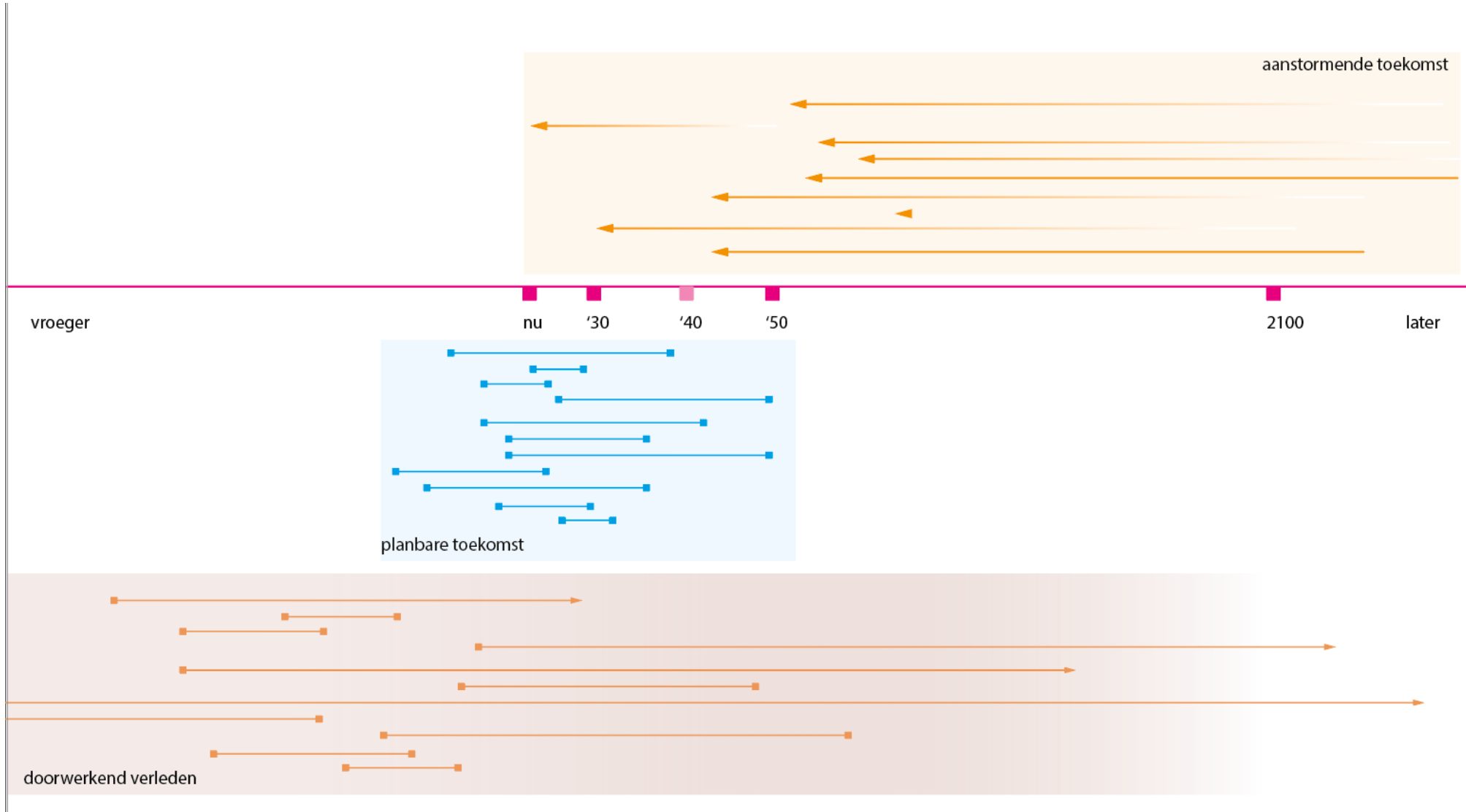

Water

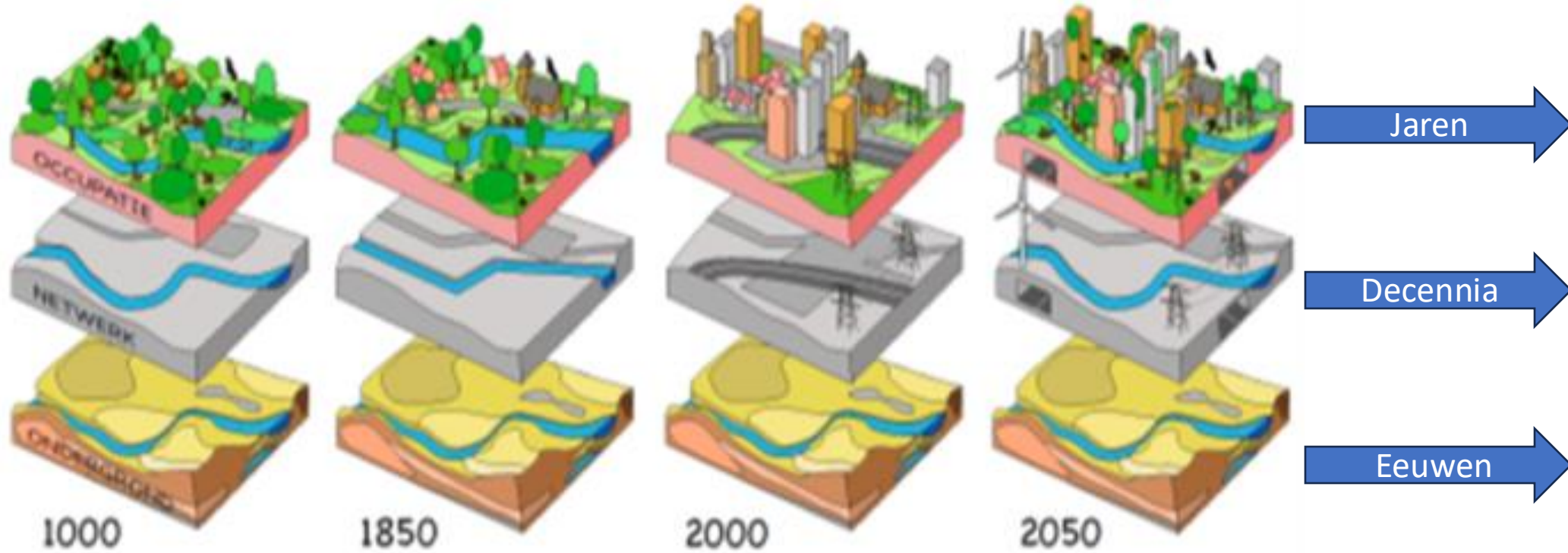
Natuur

Bodem

Omgaan met het onbekende

Vier werksessies:

- 1. IJssel**
- 2. Water en bodem**
- 3. Natuur en landbouw**
- 4. Wonen, werken mobiliteit**

Deelnemers:

WUR, provincie, waterschap, gemeenten, gebiedscoöperatie, Natuurmonumenten, Deltarers, Min. I&W.

Uitwerking:

Marijne Beenhakker en Hestia Zinmeister H.N.S. Landschapsarchitecten

- Een positief toekomstbeeld met mogelijkheden voor volhoudbare functies op basis van natuurlijk systeem.
- Basiskaart water en bodem rekening houdend met veranderd klimaat.
- Verschillende functies verweven.
- Visualisaties van mogelijke inrichtingsmogelijkheden en ontwerpen.
- Bedoeld als inspiratie en gesprekskaart.

08 W+M+S/ WUR • ZUIDLIJKE IJSSSELVALLEI 2120 • BODEM- EN WATERGESTUURD TOEKOMSTREELD

maar dat is beperkt vanwege de potentieel negatieve invloed op een beschermde plantensoort bij de monding van de Vrijenbergsprong. In droge maanden sijt water uit het Apeldoorns kanaal in naar de zuidelijke IJsselvallei. In het zuidelijke deel van het kanaal wordt niet gestroomd; het eerste pond is zeer lang.

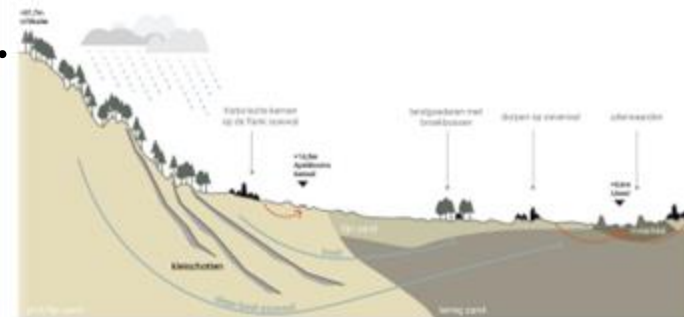
Het gebied is ingericht om water af te voeren, ten behoeve van drooglegging voor de landbouw vindt diepe onwatering plaats door sloten die afwateren op het bekenstelsel. De watergangen zorgen ervoor dat het grondwaterpeil zakt, juist in de periode dat de verdamping start.

WATERKwaliteit

De uitstroomende kweel heeft van nature een hoge kwaliteit en biedt een basis voor bijzondere natuurwaarden. Door kalkhoudende leemlagen verandert de samenstelling van het water tijdens de lange reis die het water aflegt door de bodem. (zacht(er)) regenwater treedt aan de flanken uiteindelijk uit als baserijk, mineraalrijk kweel. Richting de IJssel raakt het oppervlaktewater steeds meer vervuild door stedelijk en agrarisch gebied.

Maat- en oversnedenplan zichtbaar op de hoogbouw.

Prognose van de waterstand, grondwaterstanden en verlichting en gebruik.

2. DE WERKING VAN HET BODEM- EN WATERSYSTEEM

21

Werking van het watersysteem van de Zuidelijke IJsselvallei.

LANDSCHAP

natte natuur waarin veen
is opgeslagen. In de land-
bouw is gebruikbaar geworden. De sector
landbouw is goed ontwikkeld.

Een grootschalige natuurverbinding tussen Veluwe en
IJssel maakt uitwisseling mogelijk tussen de hoofdsys-
temen van de hogere zandgronden en het riviergebied,
wat bijdraagt aan de veerkracht van beide.

PERSPECTIEF BEKENSISTEEM

Meanderende beken vormen waterbuffers en dragers
van ecologische en recreatieve verbindingen tussen
de Veluwe en de IJssel.

ENKEERDGRONDEN

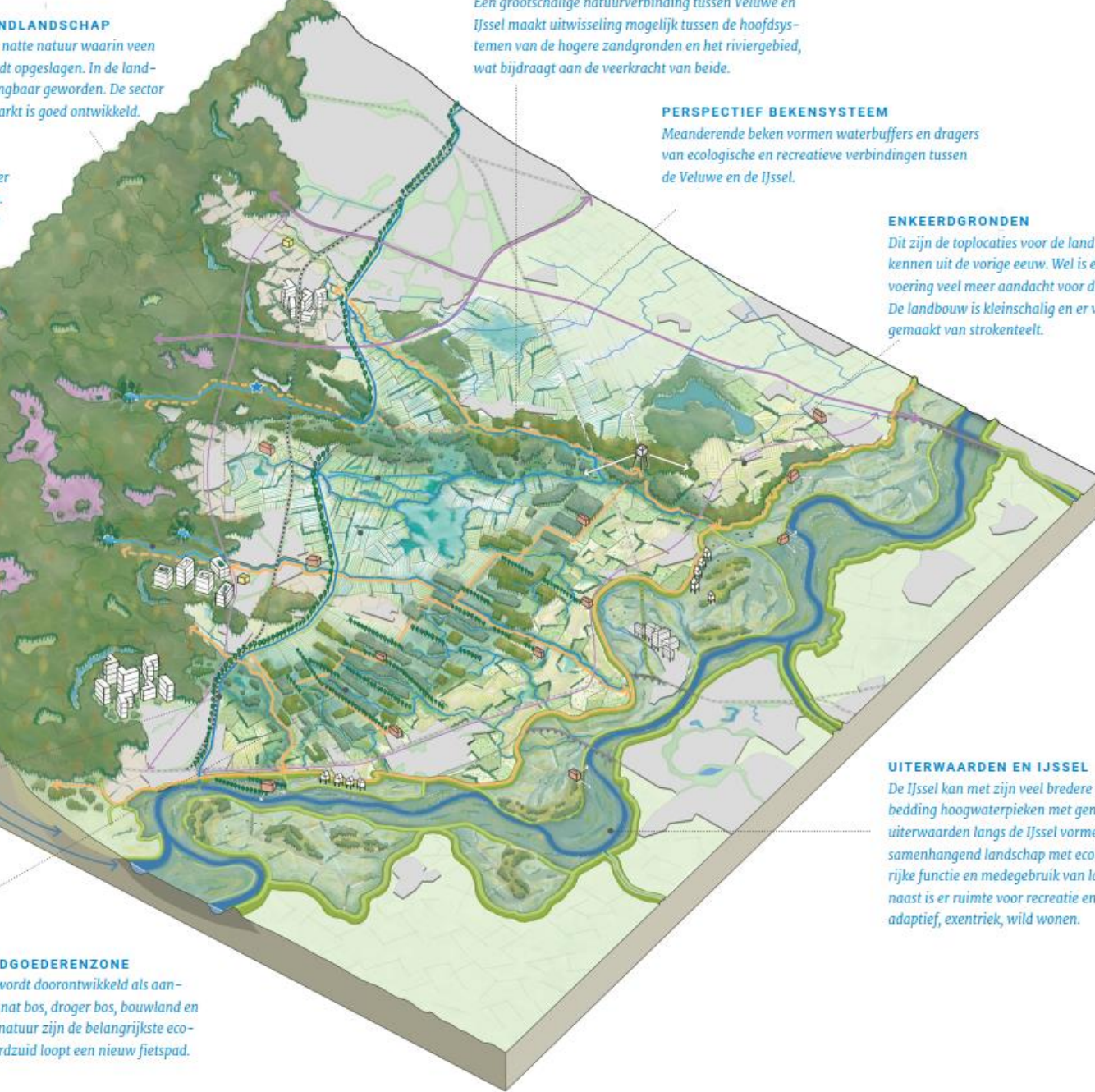
Dit zijn de toplocaties voor de landbouw zoals we die
kennen uit de vorige eeuw. Wel is er bij de bedrijfs-
voering veel meer aandacht voor de bodemkwaliteit.
De landbouw is kleinschalig en er wordt veel gebruik
gemaakt van strokenteelt.

UITERWAARDEN EN IJSSEL

De IJssel kan met zijn veel bredere en ondiepere
bedding hoogwaterpieken met gemak afvoeren. De
uiterwaarden langs de IJssel vormen een doorgaand,
samenhangend landschap met ecologie als belang-
rijke functie en medegebruik van landbouw. Daar-
naast is er ruimte voor recreatie en locatiespecifiek,
adaptief, exentriek, wild wonen.

DOELGOEDERENZONE

wordt doorontwikkeld als aan-
aan nat bos, droger bos, bouwland en
natuur zijn de belangrijkste eco-
nische. Er wordt zuid loopt een nieuw fietspad.

Wageningen2120: gegronde stad van de wereld

Erik-Jan Bijveld

wethouder Wageningen Duurzaamheid & Klimaat

Klimaattop Vallei en Veluwe

6 december 2024

Samenwerking

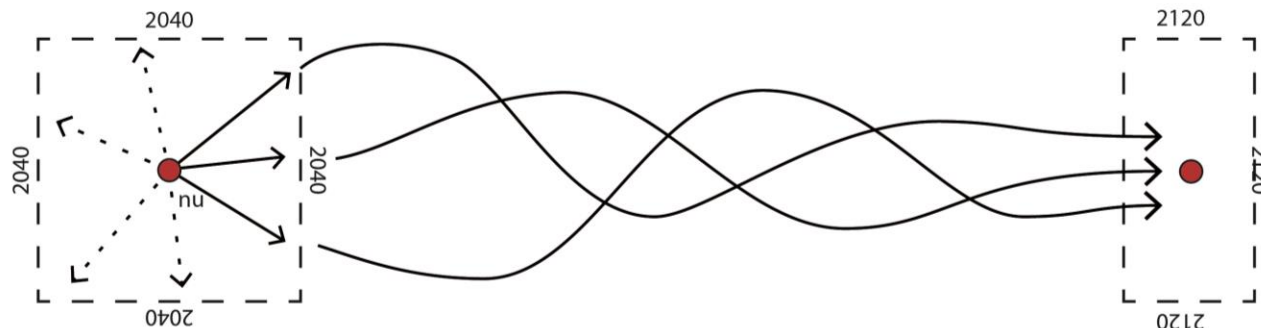
Doel van het project Wageningen 2120

- Een visie (een van vele), géén blauwdruk -> stip op de horizon
- Inzicht in de keuzes voor nu
- Veerkracht als basis voor een wenkend toekomstperspectief
  - Het natuurlijke systeem centraal
  - Wageningse waarden voorop
  - Wageningen een plek waar je wil wonen, ondanks maatschappelijke veranderingen
- Positiviteit als houding [-> constructieve hoop]

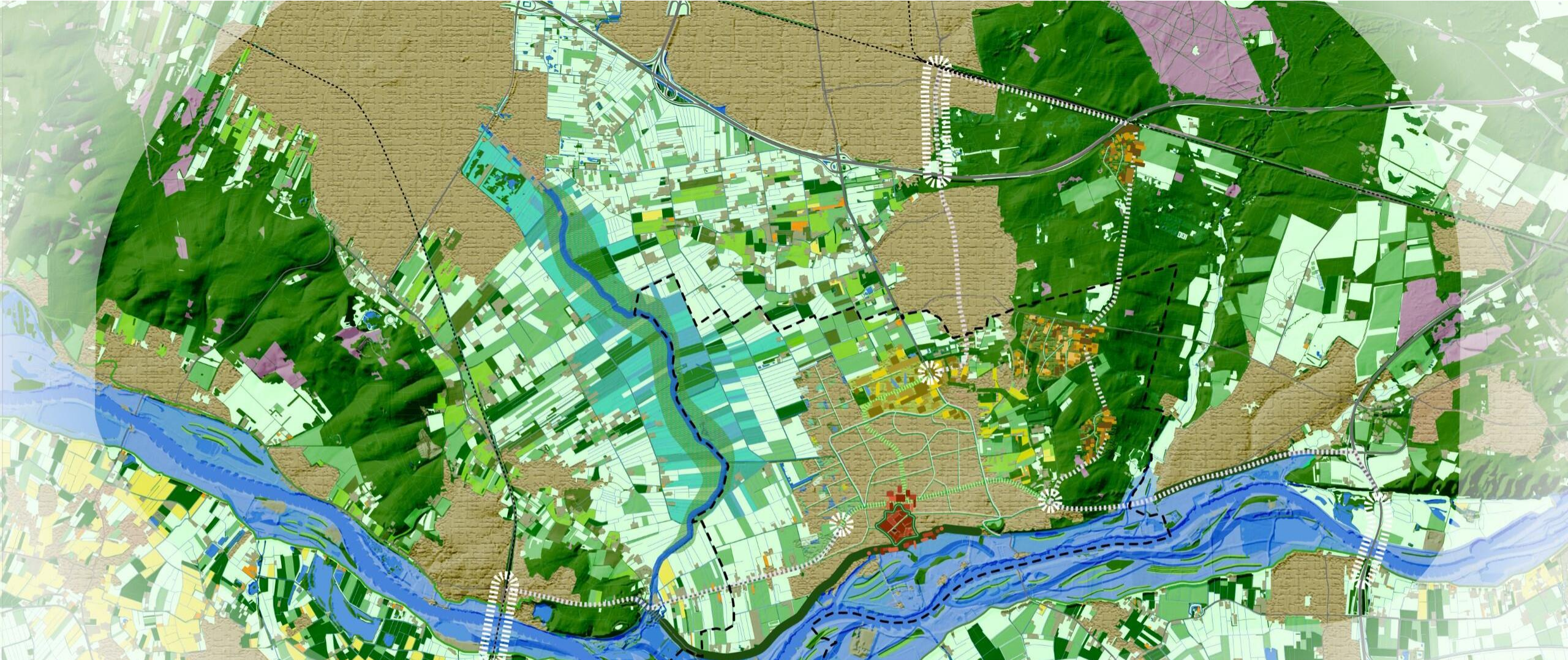

De rol van een visie in constructieve hoop

- Verder denken dan apocalyptische plaatjes
- Optuigen van alternatief verhalen over de toekomst
- Dat gebruikt kan worden voor kritisch denken en creativiteit.
- Opbouw naar gerichte actie

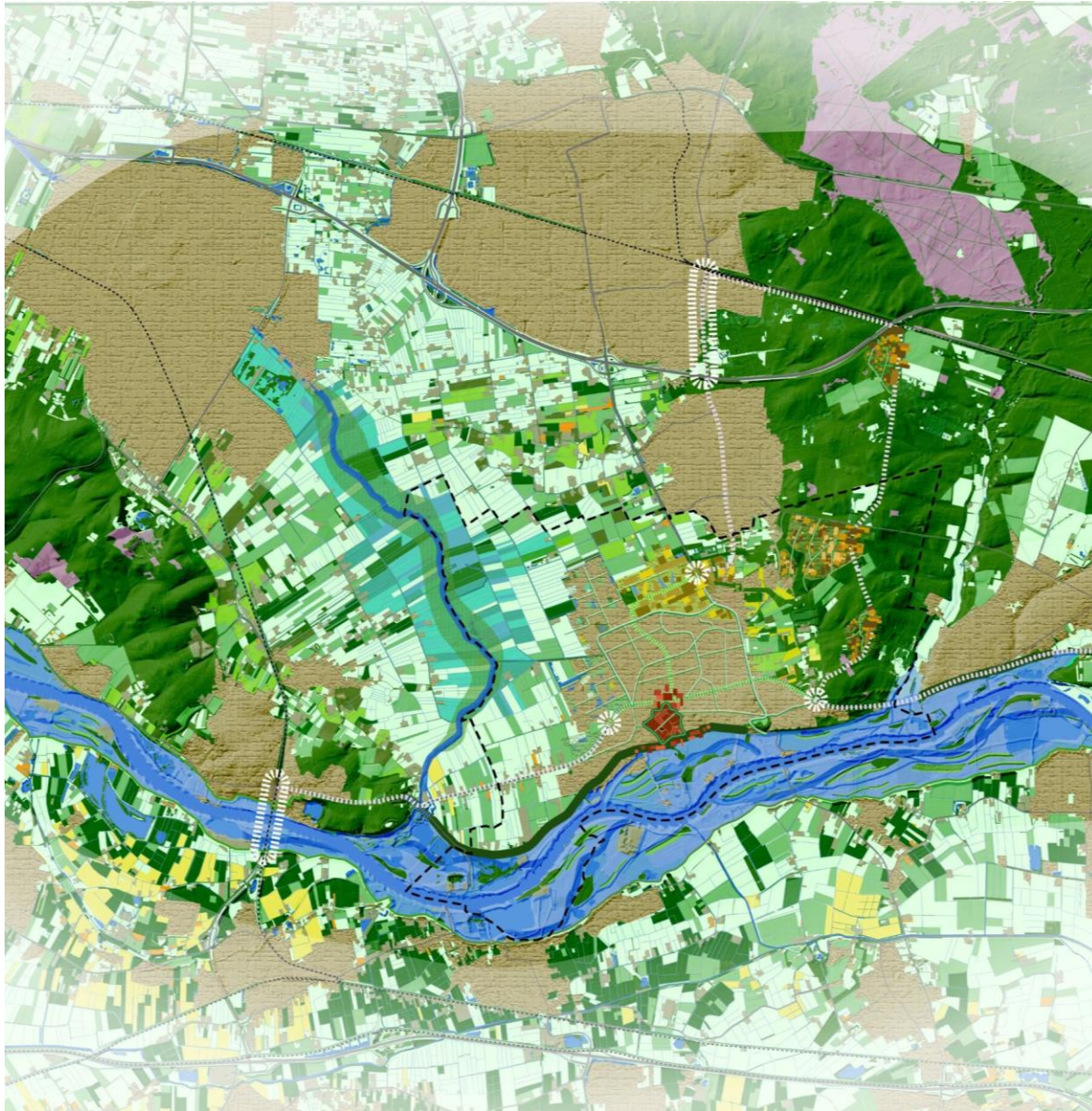

Legenda

	Verdichting centrum en wonen op de dijk		Brede stadsdijk
	Hoogbouw op de berg		Overstroombare dijk
	Wonen en werken op en rond de campus		Moerasbos en waterberging langs rivier de Grift
	Hubs: overstappen op langzamer vervoer		divers landgebruik Gelderse vallei
	Snel openbaar vervoer naar randen stad		divers landgebruik essen
	Langzaam netwerk binnen in de stad		divers landgebruik loofbos
			divers landgebruik uiterwaarden

Hoogtepunten

1. Hoog en droog wonen in de natuur

Op de berg staan houten gebouwen, begroeid met klimplanten. We wonen, werken en leven hier overal. De gebouwen staan midden in het bos, op palen: veel ruimte voor mens en natuur.

2. Rustig vanbinnen...

In Wageningen draait het om verbinding en ontmoeting. Alles wat je nodig hebt, is makkelijk lopend en op de fiets te bereiken. Of met zelfrijdend openbaar vervoer op maat. Vaak ben je spontaan nét iets langer onderweg dan gepland: op weg naar huis doe je nog even boodschappen, je komt vrienden of familie tegen op straat, of je vindt een rustmomentje in de stadsnatuur.

3. ...en snel naar buiten

Drie grote 'mobiliteitshubs' (bij Ede, Renkum en Rhenen) verbinden Wageningen met de rest van Nederland. Reis je vanuit de stad naar die hubs, dan gaat je route deels door de lucht – óver en door het landschap en de natuur. Een bijzondere belevenis! De rest van het vervoer is langzaam. Zie je onderweg een bekende? Dan hop je er zo even uit!

4. Een brede stadsdijk die mag overstromen

Sterker nog: daar is-ie op gebouwd. Sommige delen zijn wel een halve kilometer breed. De dijk kan daardoor niet overstromen. Een aantal stukken liggen expres lager, zodat de rivier bij hoog water een overlaat heeft. Het water stroomt dan de Gelderse Vallei in, waar ruimte is voor tijdelijke opvang. Resultaat: een veerkrachtige dijk die is aangepast aan klimaatverandering.

5. Moerasbos langs de Grift vormt een waterbuffer

Dit moerasbos vormt een natte natuurparel langs de hernieuwde Grift. Het riviertje slingert door het laagste deel van de Gelderse Vallei en wordt gevoed door zuiver water uit de stuwwal. De grote karekiet en de kwartelkoning, onze nieuwe nationale vogels, broeden graag. En het bos neemt ook nog CO₂ op!

6. Overall proefvelden

We innoveren en experimenteren erop los. Het landschap is een kleurrijke lappendeken met allerlei proefvelden. WUR-onderzoekers, burgers en ondernemers onderzoeken samen natuur-, water- en stadsinclusieve landbouw nieuwe vormen van wonen, werken en energie. Proefvelden kunnen dus ook daken of groene muren zijn. Samen ontdekken ze producten en verdienmodellen die passen bij de wereld waar we voor staan.

5 MEI
1945

